

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Agata Gajdek¹, Agata Ćwik², Tomasz Wójcik³, Maria Ziaja³, Andrzej Bobiec⁴

¹Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Biologiczno-Rolniczy, Zakład Architektury Krajobrazu

²Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Biologiczno-Rolniczy, Katedra Agrobiologii i Ochrony Środowiska

³Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Wychowania Fizycznego, Katedra Nauk Przyrodniczych,

⁴Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Biologiczno-Rolniczy, Katedra Agroekologii

GAJ PASTERSKI, GAJ SYLWOPASTORALNY

Zadrzewiony płat wiejskiego krajobrazu ukształtowany pod przemożnym wpływem zwierząt gospodarczych (głównie bydła) hamujących proces sukcesji naturalnej, która bez obecności zwierząt nieuchronnie prowadziłaby do ukształtowania się zwartego drzewostanu silnie zacieniającego niższe warstwy fitocenozy.

Andrzej Bobiec

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Definicje

agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

Unikatowy gaj brzozowy - efekt stosunkowo intensywnego wypasu bydła (południowy Siedmiogród, Rumunia)

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Obszar badań: Rzeszów, Lisia Góra

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Obszar badań: Rzeszów, Lisia Góra

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

Wisłok

Odcinek miejski rzeki Wisłok to typowa średniej wielkości rzeka nizinna. Średnia głębokość rzeki to 1,5 m.

W 1973 r. na Wisłoku powstał sztuczny zbiornik wodny w celu spiętrzenia wody na rzece i zapewnienia prawidłowej pracy ujęcia wody dla mieszkańców Rzeszowa, a także dla celów rekreacyjnych.

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Obszar badań: Rzeszów, Lisia Góra

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

Tereny zieleni:
towarzyszące rzece,
sportowo-rekreacyjne

Doliną Wisłoka, wzdłuż zachodniego brzegu rzeki, poczynając od mostu przy ul. Lwowskiej aż do wyspy na końcu zalewu rzeszowskiego, biegnie ścieżka przyrodnicza im. prof. dr. Władysława Szafera. Na ścieżce znajduje się 9 przystanków. Funkcją ścieżki jest ukazanie wpływu człowieka na rozwój roślinności i świata zwierzęcego na obszarze miasta oraz umożliwienie kontaktu z przyrodą o różnym stopniu antropopresji.

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Obszar badań: Rzeszów, Lisia Góra

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

Rzeszów jest miastem intensywnie rozwijającym się przestrzennie. Silna presja deweloperska generuje powstawanie licznych osiedli zabudowy wielorodzinnej, także na terenach cennych przyrodniczo.

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Obszar badań: Rzeszów, Lisia Góra

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

Zabudowa
jednorodzinna

Wzrost liczby
mieszkańców
Rzeszowa
odzwierciedla się także
w rozległych osiedlach
zabudowy
jednorodzinnej, które
graniczą z doliną
Wiśłoka.

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

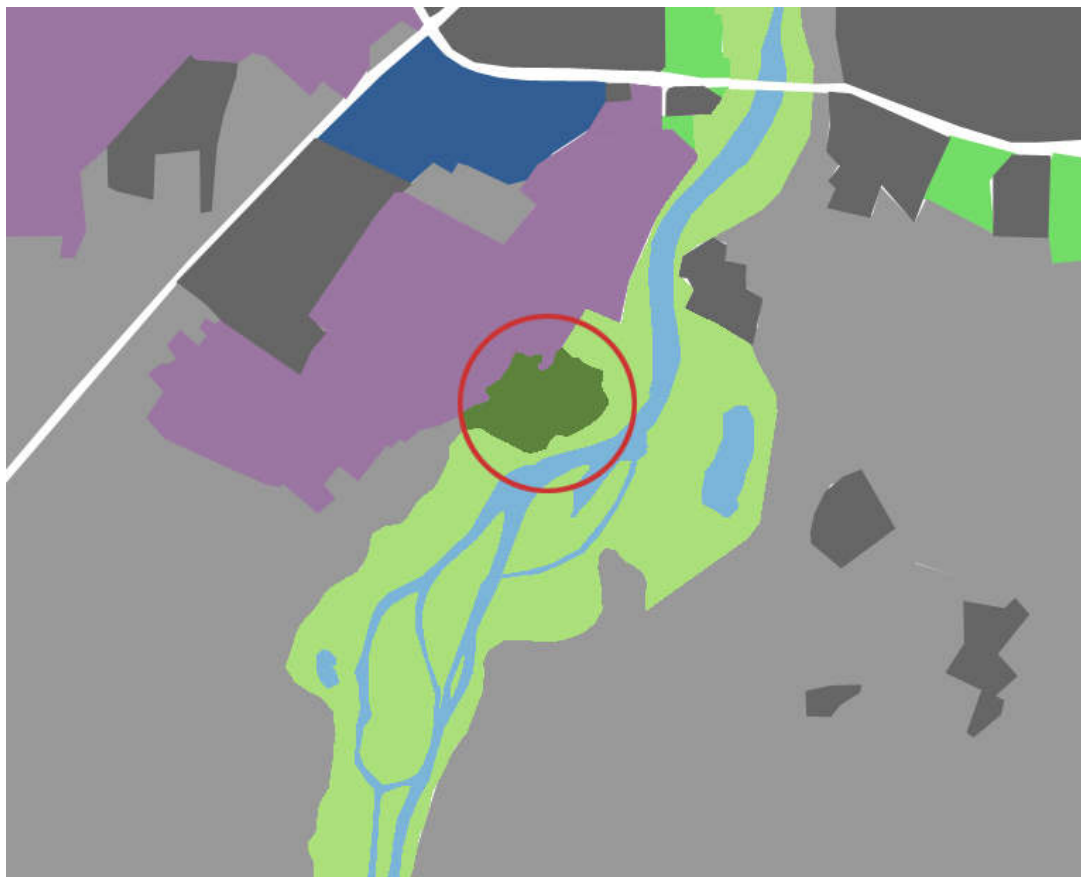
Obszar badań: Rzeszów, Lisia Góra

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

**Politechnika
Rzeszowska**

**Zakłady
przemysłowe**

ZM WSK Rzeszów Sp. z o. o.
Pratt & Whitney AeroPower
Rzeszów

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Obszar badań: Rzeszów, Lisia Góra; HISTORIA

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

 Granica rezerwatu

Skala: 10 000

pole uprawne/
użytki zielone

pole uprawne/
pastwisko/ las (łąkowy)

pole uprawne/
pastwisko/ las łąkowy

park miejski/ las

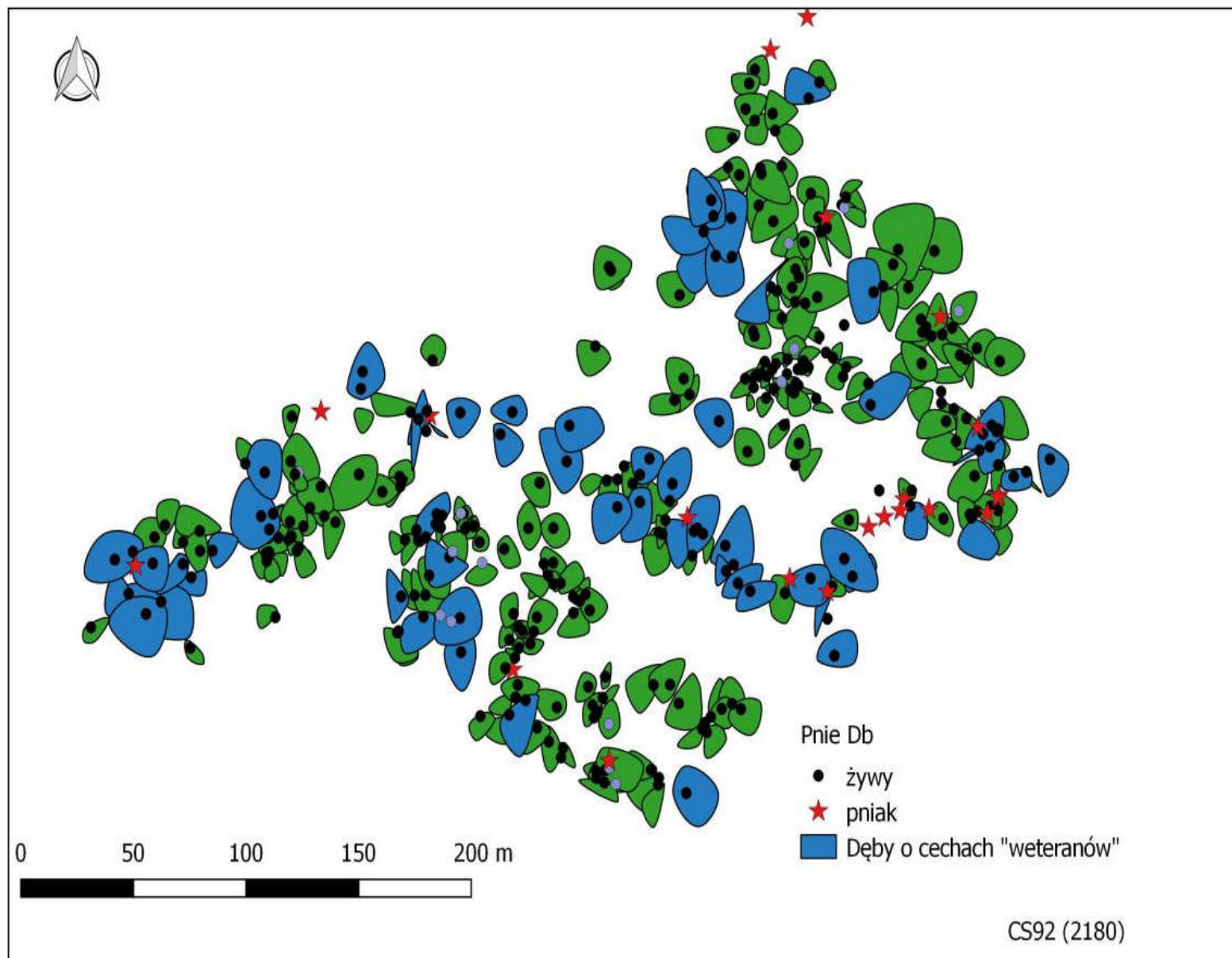

gęsty las liściasty

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Obszar badań: Rzeszów, Lisia Góra

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

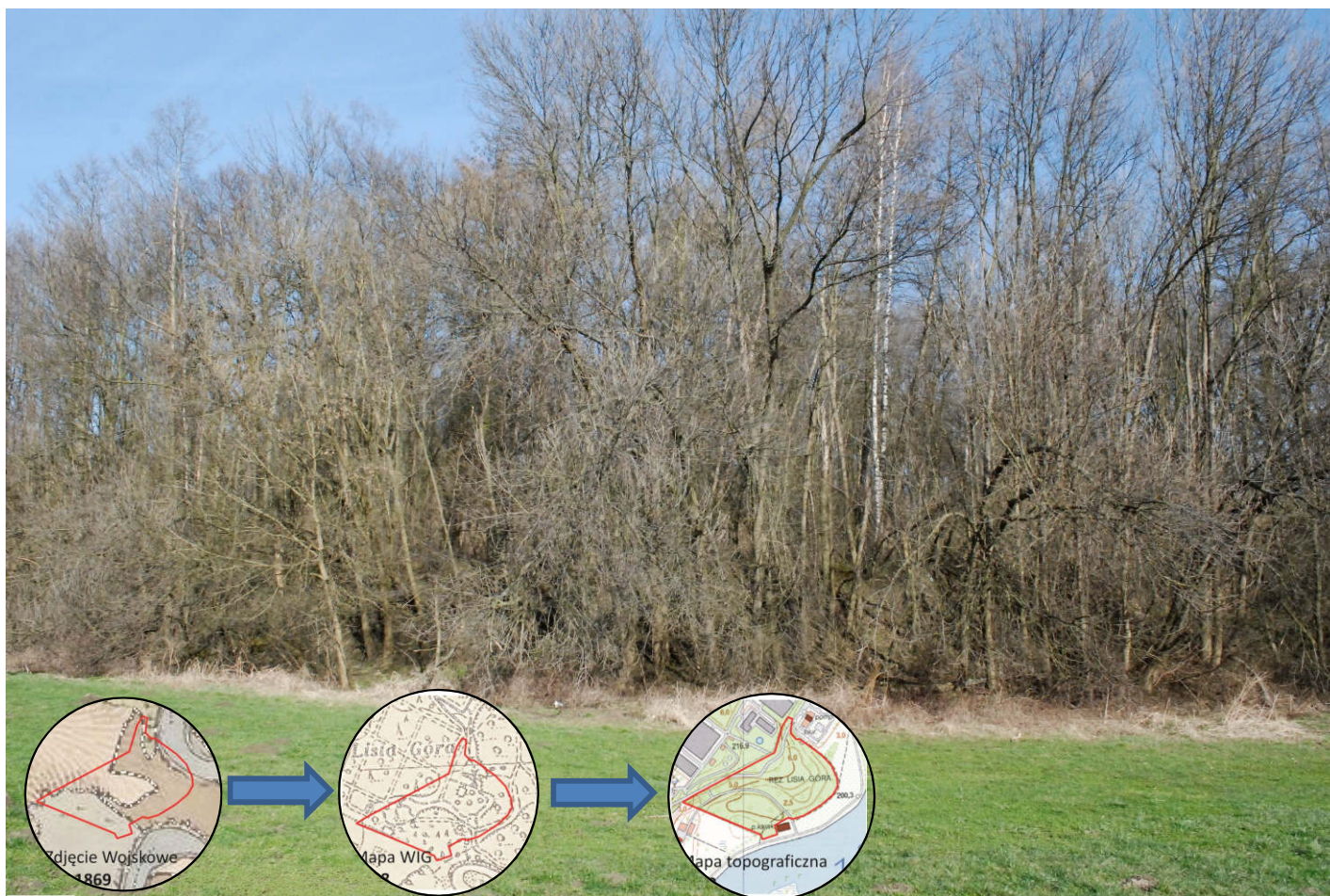

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Obszar badań: Rzeszów, Lisia Góra; STAN OBECNY

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

Krajobraz – ewolucja krajobrazu z otwartego typu „sawanny” w kierunku kulturowego (urządzony park miejski), a następnie puszczańskiego

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Obszar badań: Rzeszów, Lisia Góra; STAN OBECNY

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

Problemy: utrata panoram widokowych,
zmiany atrakcyjności wizualnej w sensie ekspozycji czynnej i biernej.

2018 r. – projekt planu ochrony rezerwatu

Problemy:

cel ochrony – ochrona starodrzewu dębowego, jednak:

1. przyjęto paradygmat ochrony procesów, a nie krajobrazu; **nie przeanalizowano:**
 - biologii i historii dębów,
 - historii Lisiej Góry,
 - walorów widokowych (ekspozycji czynnej i biernej),
2. sformułowano zadania ochronne, które zmierzają do ochrony wtórnego lasu grądowego, a nie starodrzewu dębowego

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Badania społeczne: Rzeszów, Lisia Góra

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

OPINIA O REZERWACIE PRZYRODY LISIA GÓRA W RZESZOWIE

Lisia Góra jest jedynym rezerwatem przyrody w granicach miasta Rzeszowa. Trwają dyskusje dotyczące się wokół założeń powstającego planu ochrony dla Lisiej Góry. Ponieważ istnieje kilka rozwiązań, które mogłyby być realizowane, chcielibyśmy zasięgnąć opinii na temat preferencji odwiedzających Lisą Górę i jej okolice. Badania są prowadzone przez Wydział Biologii i Rolnictwa we współpracy z Wydziałem Wychowania Fizycznego UR. Mają charakter anonimowy.

A1. Płeć

☐ [1] kobieta ☐ [2] mężczyzna

A2. Wiek:

A3. Miejscowość zamieszkania:

B1. Ile razy w zeszłym roku był/a Pan(i) na Lisiej Górze?

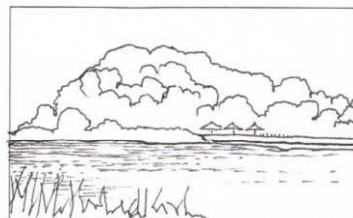
B2. Ile trwa Pana(i) podróż na Lisą Górę?

B3. Ciel Pana(i) wchodzi na Lisą Górę:

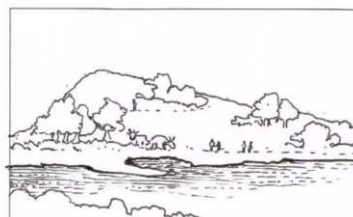
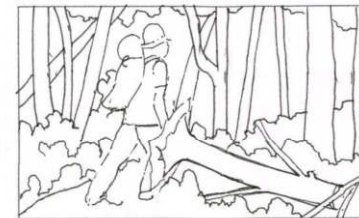
B4. Poniżej wymieniono możliwe formy zagospodarowania terenu Lisiej Góry. Proszę określić, czy daną formę ocenia Pan(i) pozytywnie, negatywnie, czy jest ona dla Pana(i) obojętna:

	Forma zagospodarowania terenu	Ocena		
		Pozytywna	Negatywna	Obojętna
[1]	Rezerwat przyrody o ograniczonej dostępności regulowanej przepisami prawa			
[2]	Teren otwarty z dobrą widoczną sceną, wązami i grupami okazałych drzew			
[3]	Zwarty las rządzony prawami natury			
[4]	Ścieżki o charakterze naturalnym			
[5]	Ścieżki o charakterze półnaturalnym z infrastrukturą ułatwiającą poruszanie się (schodki, poręcze)			
[6]	Obszar masowej rekreacji (plac zabaw, park linowy, tor saneczkowy itp.)			
[7]	Powiększenie drogi przebiegającej przez Lisą Górę celem umożliwienia płynniejszego ruchu samochodowego			
[8]	Ograniczenie ruchu samochodowego przez Lisą Górę, a w miarę możliwości poprowadzenie obrotu			
[9]	Inna forma dla Pana(i) istotna			

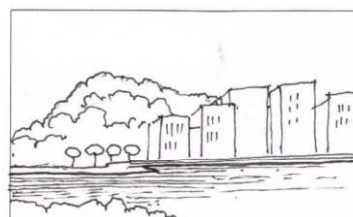
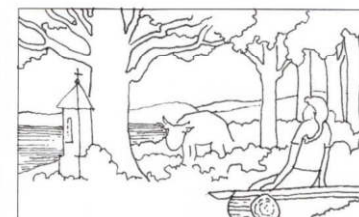
B5. Którą formę rezerwatu Lisia Góra uważa Pan(i) za najbardziej właściwą?

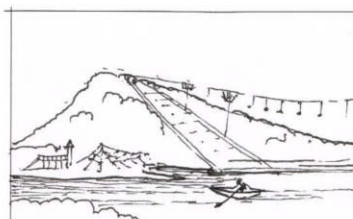
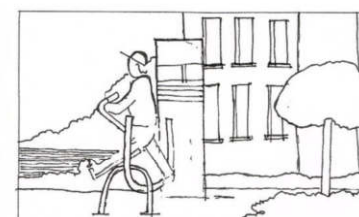
☐ [1] Zwarty las

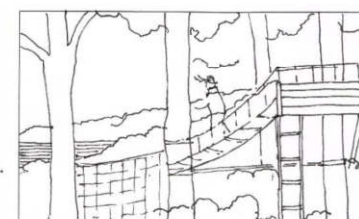
☐ [2] Teren otwarty z grupami drzew

☐ [3] Okolice osiedla mieszkaniowego

☐ [4] Park wypoczynku i rekreacji

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Badania społeczne: Rzeszów, Lisia Góra

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

B4. Poniżej wymieniono możliwe formy zagospodarowania terenu Lisiej Góry. Proszę określić, czy daną formę ocenia Pan(i) pozytywnie, negatywnie, czy jest ona dla Pana(i) obojętna:

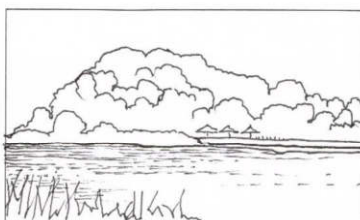
	Forma zagospodarowania terenu	Ocena		
		Pozytywna	Negatywna	Obojętna
[1]	Rezerwat przyrody o ograniczonej dostępności regulowanej przepisami prawa			
[2]	Teren otwarty z dobrze widoczną skarpą, wąwozami i grupami okazałych drzew			
[3]	Zwarty las rządzony prawami natury			
[4]	Ścieżki o charakterze naturalnym			
[5]	Ścieżki o charakterze półnaturalnym z infrastrukturą ułatwiającą poruszanie się (schodki, poręcze)			
[6]	Obszar masowej rekreacji (plac zabaw, park linowy, tor saneczkowy itp.)			
[7]	Poszerzenie drogi przebiegającej przez Lisią Górę celem umożliwienia płynniejszego ruchu samochodowego			
[8]	Ograniczenie ruchu samochodowego przez Lisią Górę, a w miarę możliwości poprowadzenie objazdu			
[9]	Inna forma dla Pana(i) istotna			

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

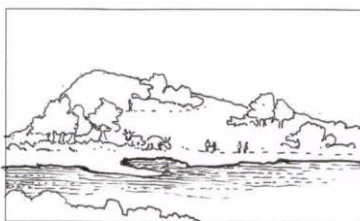
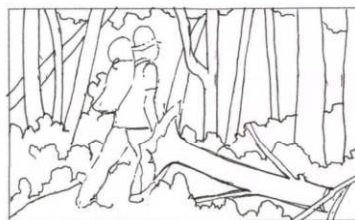
Badania społeczne: Rzeszów, Lisia Góra

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

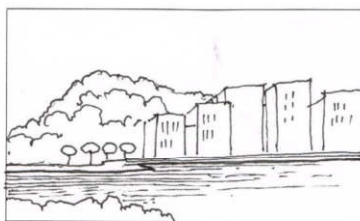
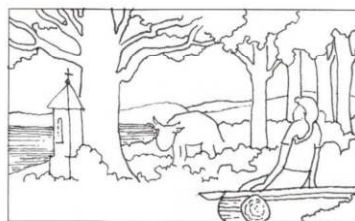
B5. Którą formę rezerwatu Lisia Góra uważa Pan(i) za najbardziej właściwą?

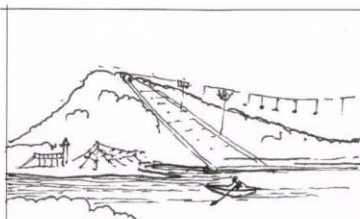
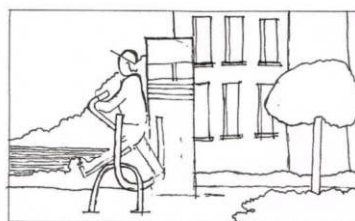
☐ [1] Zwarty las

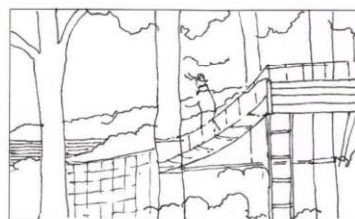
☐ [2] Teren otwarty z grupami drzew

☐ [3] Okolice osiedla mieszkaniowego

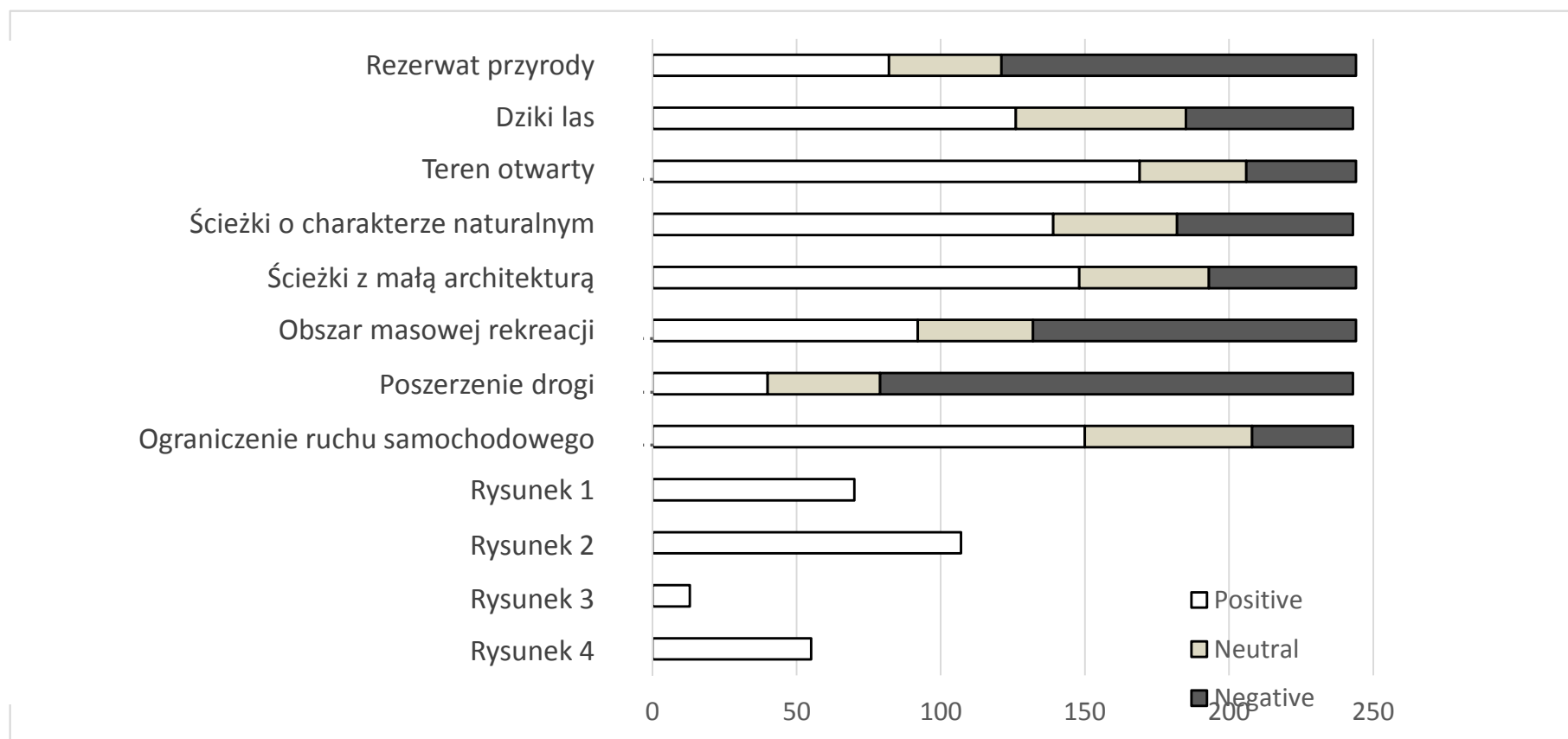
☐ [4] Park wypoczynku i rekreacji

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Badania społeczne: Rzeszów, Lisia Góra

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

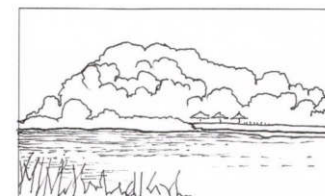
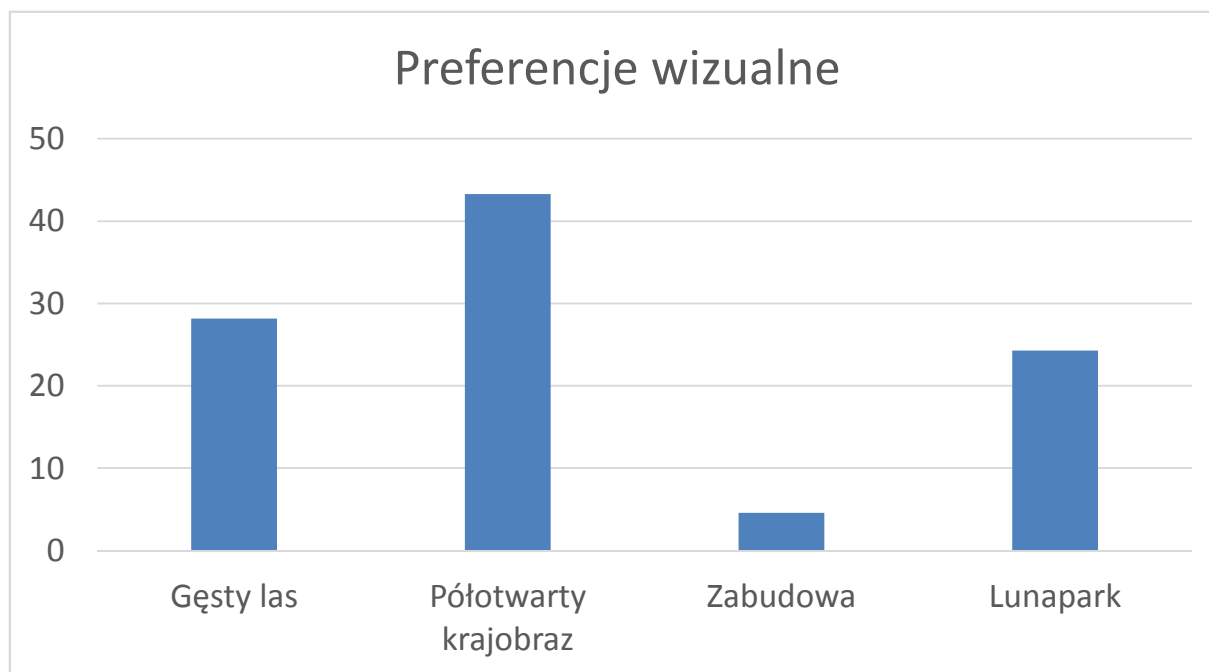

Ocena możliwych form zagospodarowania obszaru Lisia Góra w Rzeszowie

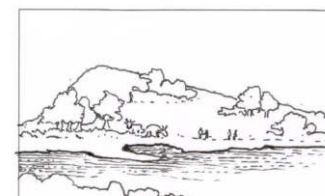
KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Badania społeczne: Rzeszów, Lisia Góra

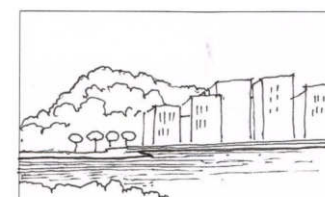
 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

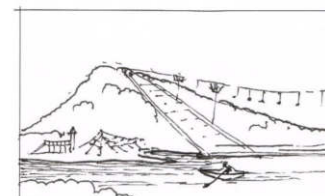
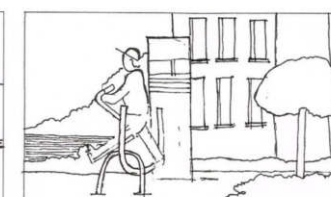
☐ [1] Zwarty las

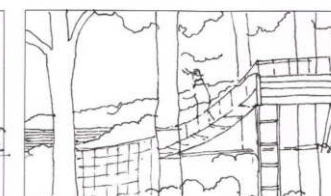
☐ [2] Teren otwarty z grupami drzew

☐ [3] Okolice osiedla mieszkaniowego

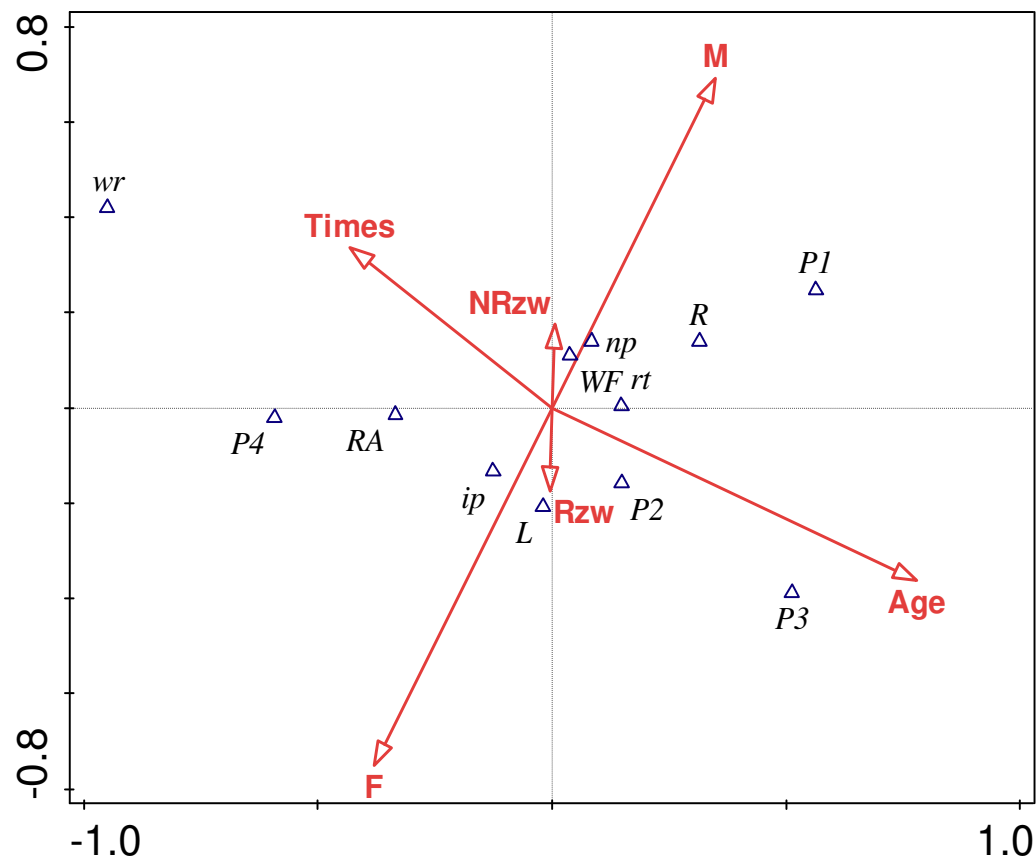
☐ [4] Park wypoczynku i rekreacji

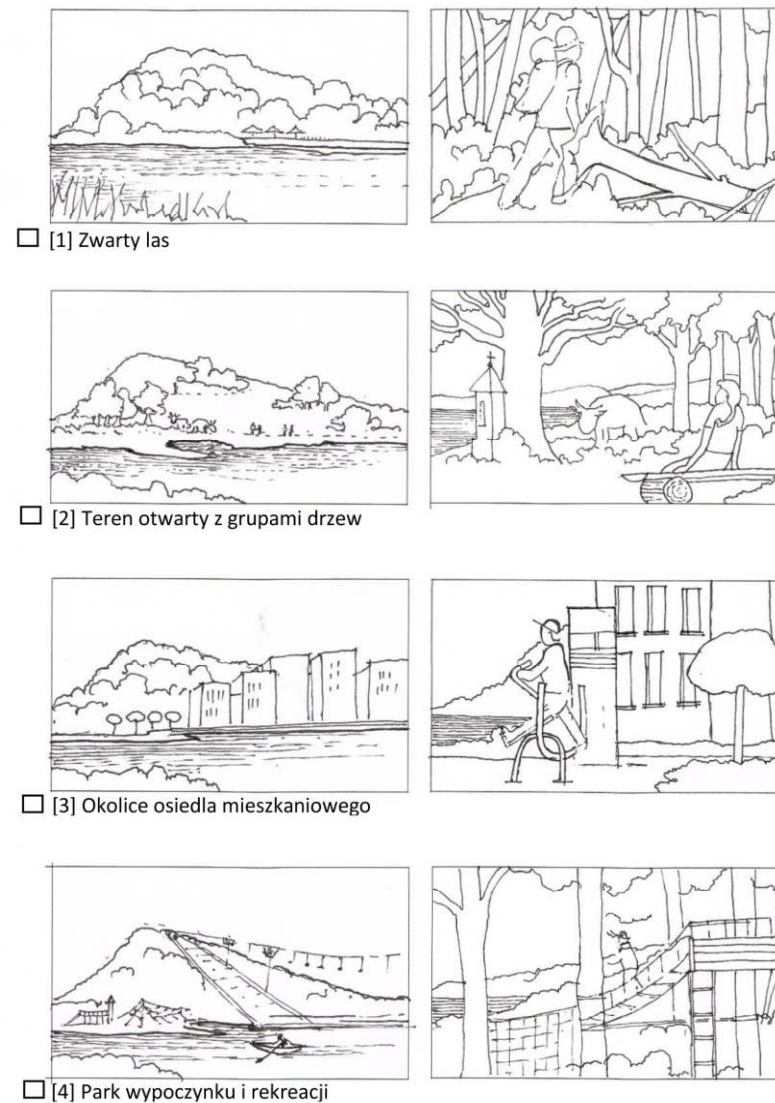
KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Badania społeczne: Rzeszów, Lisia Góra

agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

F – kobieta	R – rezerwat	P1 – rysunek 1
M – Mężczyzna	RA – tereny rekreacyjne	P2 – rysunek 2
Age – wiek	WF – dziki las	P3 – rysunek 3
Times – ile razy	L – krajobraz otwarty	P4 – rysunek 4
Rzw – mieszkaniec Rzeszowa	np – naturalne ścieżki	
NRzw – spoza Rzeszowa	ip – ścieżki + mała arch.	
	wr – poszerzyć drogę	
	rt – ograniczyć drogę	

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

ZAMIAST PODSUMOWANIA

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

Co dalej z lasami sylwopastoralnymi, czy bezpowrotnie zniknęły z krajobrazu?

Czy słuszne jest wykonywanie planów ochrony „sztampowo”, abstrahując od krajobrazu?

Czy badania opinii publicznej powinny być obowiązkowym elementem tworzenia planów ochrony rezerwatów?

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Definicje

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

Wypasany gaj dębowy w Parku Narodowym Gór Bukowych, Węgry

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Pytania o jutro

agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

"Wydobyty" - za sprawą usunięcia gęstego podszytu leszczyny - sylwopastoralny gaj dębowy we wsi Paclaw (gm. Fredropol, powiat Przemyśl). Bez systematycznego wypasu wkrótce ponownie zniknie w gąszczu krzewów.

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Pytania o jutro

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

City Grazing to firma zajmująca się krajobrazem kozim w San Francisco. Przyjazne dla środowiska rozwiązanie w zakresie zwalczania chwastów. Firma, która wynajmuje kozy, aby oczyścić teren publiczny i prywatny. Niezależnie od tego, czy posiadasz akr lub zarośnięte podwórko, kozy chętnie przyjmą twoje chwasty i oczywiście zapobiegają pożarom. Podczas gdy nie pracują, stado żyje na pastwisku w dzielnicy Bayview w San Francisco, pomiędzy SF Bay Railroad i zakładem recyklingu cementu.

KRAJOBRAZ GAJÓW PASTERSKICH – RZECZYWISTOŚĆ ZAPOMNIANA

Pytania o jutro

 agajdek@ur.edu.pl, acwik@ur.edu.pl

Owce pasą się w sercu Londynu w ramach programu dzięki przyrody, aby pomóc łące kwiatowej i owadom. Owce są częścią procesu konserwatorskiego, w Green Park, obok Pałacu Buckingham, gdzie spędzą tydzień wypasając jedną z łąk z kwiatami. Londyn 2017 r.